

Гельвельчук К.О., здобувачка вищої освіти
першого (бакалаврського) рівня,
Національний авіаційний університет, м. Київ, Україна
Науковий керівник: Головка С.Г., к.і.н., доцент

ПРАВО ВЛАСНОСТІ НА КОСМІЧНИЙ ПРОСТІР

Право власності є центральним правом у системі прав власності, виходить за межі регулювання національного законодавства і гарантується на міжнародному рівні. Право власності є публічно-правовим та приватно-правовим інститутом. Уперше право власності було закріплено у Загальній декларації прав людини 1948 року [1]. Коли людство почало освоювати космічний простір, постала проблема регулювання його діяльності. Комітет ООН з використання космічного простору в мирних цілях (UNCOPUOS) запропонував кілька договорів, а саме: Договір про принципи діяльності держав по дослідженню і використанню космічного простору, включаючи Місяць та інші небесні тіла [2], Угода про діяльність держав на Місяці та інших небесних тілах [3], Угода про рятування космонавтів, повернення космонавтів і повернення об'єктів, запущених у космічний простір [4], Конвенція про міжнародну відповідальність за шкоду, завдану космічними об'єктами [5] та Конвенція про реєстрацію об'єктів, що запускаються в космічний простір [6] тощо.

Здійснення суверенного контролю у космічному просторі було першочерговим завданням розробників вказаних договорів та угод. Вони відкинули концепцію *res nullis*, яка розглядала космічний простір як територію, що не належить нікому, але доступна для завоювання. Така концепція дозволяла б державам безперечно вимагати права власності на небесні тіла, які вони досягли першими. Фахівці оголосили космічний простір *res communis*, де всі суб'єкти господарювання та країни мають спільний або відкритий доступ до ресурсів, що містяться в ньому, їм також заборонено пред'являти претензії на право власності [7]. Основними принципами, що регулюють ці договори та угоди, є недержавне привласнення космічного простору та *res communis*. Двома важливими договорами у зв'язку з правами власності на космічний простір є Договір про космічний простір і Договір про Місяць.

Договір про космічний простір (Договір про принципи діяльності держав по дослідженню і використанню космічного простору, включаючи Місяць та інші небесні тіла) забезпечує базові рамки

міжнародного космічного права та включає принципи дослідження та використання космічного простору, що повинні здійснюватися на благо та в інтересах усіх країн і людства, а також простір повинен бути вільним для дослідження та використання усіма державами. Ці принципи породжують принцип спільної спадщини людства. Це принцип міжнародного права, який стверджує, що визначені територіальні райони й елементи загальної спадщини людства (культурної та природної) повинні зберігатися в довірі для майбутніх поколінь і бути захищеним від експлуатації окремими національними державами або корпораціями. Спільна спадщина людства має обмежений обсяг у космічному просторі через неоднозначність договорів, що регулюють його. Договір про космічний простір чітко забороняє будь-яке національне привласнення, ані шляхом проголошення суверенітету, ані шляхом використання або окупації, ані будь-якими способами [2]. Це означає, що уряди світу не можуть придбати жодної землі для власної вигоди у відкритому космосі. Але в договорі замовчується про приватну власність на небесні тіла. Згідно Договору про Місяць (Угода про діяльність держав на Місяці та інших небесних тілах), забороняється будь-яка приватизація Місяця та інших небесних тіл навіть окремою особою [3]. Також передбачається, що Місяць та його природні ресурси є спільною спадщиною людства. Незважаючи на те, що космічний простір не може бути привласнений націями, космічні об'єкти, запущені націями, вважаються власністю держав.

Основним продавцем ділянок на Місяці та інших небесних тілах виступає американська компанія «The Lunar Embassy», заснована 1980 року громадянином США Деннісом Хоупом та зареєстрована в штаті Невада (США). Йому вдалося зареєструвати свої права на Місяць та оголосити себе його власником, як і інших планет Сонячної системи, крім Землі та Сонця, отримавши при цьому в земельній службі Сан-Франциско свідоцтва про право власності на Місяць та 52 небесних тіла Сонячної системи. Відтоді шляхом укладання договорів купівлі-продажу його компанія здійснює продаж ділянок на Місяці та інших небесних тілах. Офіційні представництва американської компанії відкрито у 35 країнах: Великій Британії, Франції, Японії тощо. Однак, головним недоліком є відсутність постійного поселення на Місяці. Вимагати права власності на землю потрібно цивільним законодавством або за загальним правом. Цивільне законодавство вимагає від особи зайняти вільну землю та користуватися нею. Після цього уряд визнає право особи на це майно. Щодо загального права, то майнові права походять від держави, вся територія держави є її власністю. Тому космічний

простір призначений для експлуатації людством, тому жодна людина не може заявляти на нього власні права.

Література

1. Загальна декларація прав людини від 10 груд. 1948 р. № 995_015. URL: [https:// zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_015#Text](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_015#Text) (дата звернення: 02.11.2023).

2. Договір про принципи діяльності держав по дослідженню і використанню космічного простору, включаючи Місяць та інші небесні тіла від 27 січ. 1967 р. № 995_480. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_480#Text (дата звернення: 03.11.2023).

3. Угода про діяльність держав на Місяці та інших небесних тілах від 18 груд. 1976 р. № 995_482. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_482#Text (дата звернення: 02.11.2023).

4. Угода про рятування космонавтів, повернення космонавтів і повернення об'єктів, запущених у космічний простір від 22 квіт. 1968 р. № 995_483. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_483#Text (дата звернення: 03.11.2023).

5. Конвенція про міжнародну відповідальність за шкоду, завдану космічними об'єктами від 29 бер. 1972 р. № 995-126. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_126#Text (дата звернення: 01.11.2023).

6. Конвенція про реєстрацію об'єктів, що запускаються у космічний простір від 14 січ. 1975 р. № 995_253. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_253#Text (дата звернення: 02.11.2023).

7. Лістнер М. Право власності та експлуатації космічного простору. *Регентський журнал міжнародного права*. 2003. Вип. 75. URL: <https://wenku.baidu.com/view/d5850ce881c758f5f61f6757.html>.

УДК 34:338.45(043.2)

Герасименко О.Ю., здобувачка вищої освіти першого (бакалаврського) рівня, Національний авіаційний університет, м. Київ, Україна
Науковий керівник: Варава І.П., доктор філософії

ПОВІТРЯНЕ ПРАВО: ПРОБЛЕМИ ПОСТАВКИ АВІАЦІЇ УКРАЇНИ ПІД ЧАС ВІЙНИ 2022-2023

Однією з найважливіших галузей промисловості, яка виробляє літальні апарати для забезпечення потреб населення, народного господарства і оборони держави в повітряних перевезеннях і авіаційних роботах, є авіаційна промисловість. Сучасний стан авіаційної галузі досить складний. Чимало з підприємств галузі